

Sygn. akt III AUa 1327/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak (spr.) SSO del. Beata Golba-Kilian
Protokolant:	stażysta Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2016 r. w Gdańsku

sprawy K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 czerwca 2015 r., sygn. akt VI U 3095/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje K. W. prawo do renty rodzinnej od (...).

II. zasądza od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120,00 (sto dwadzieścia 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba-Kilian

Sygn. akt III AUa 1327/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 listopada 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ustalenia K. W. prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...). S. S. wskazując, że nie uzyskała na mocy wyroku sądowego przedłużenia praw do alimentów co spowodowało wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego rozwiedzionego małżonka.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła K. W. kwestionując przyjęcie przez organ rentowy, że nie spełnia ustawowych przesłanek ustalenia jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym małżonku oraz domagając się zmiany tej decyzji i przyznania jej tego świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 01 czerwca 2015 r. w sprawie VI U 3095/14 Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych:

1. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 12 listopada 2014 r. nr (...) w ten sposób, że przyznaje K. W. prawo do renty rodzinnej po zmarłym S. S. od dnia 15 kwietnia 2014 r.,
2. stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu I instancji:

K. W. w dniu 18 września 2014 r. złożyła wniosek o rentę rodzinną po byłym, zmarłym mężu S. S., który zmarł w dniu (...). Do wniosku dołączyła szereg dokumentów, w tym między innymi: odpis prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 15 listopada 1996 r. zasądającego na jej rzecz od S. S. alimenty w wysokości 150 zł począwszy od dnia 01 sierpnia 1996 r. z odsetkami w przypadku zwłoki w płatności poszczególnych rat oraz odpis prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy z dnia 26 marca 1996 r., z którego wynika, że w tym dniu zostało rozwiązane małżeństwo stron to znaczy K. S. obecnie W. i S. S. przez rozwód z winy obu stron.

Na podstawie tych oraz innych dokumentów organ rentowy w dniu 12 listopada 2014 roku wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd Okręgowy zważył, że sporną w niniejszej sprawie pozostawała okoliczność, czy obowiązek alimentacyjny zmarłego S. S. wobec byłej żony został uchylony i w dniu śmierci byłego męża, czy była ona uprawniona do renty alimentacyjnej, czy też nie.

Sąd ten wskazał, że zgodnie z treścią art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo wychowuje, co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole 18 lat życia lub jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy uprawnionym do renty rodzinnej po zmarłym. Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ustępie 1 punkt 2. Zgodnie z treścią artykułu 70 ust. 3 ustawy emerytalnej małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ustępie 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Sąd I instancji zauważył, że organ rentowy nie kwestionował faktu, że ubezpieczona miała zasądzone na swoją rzecz alimenty na mocy wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 15 listopada 1996 r., lecz podnosił, iż obowiązek ten wygasł z upływem 5 lat od momentu orzeczenia tegoż obowiązku alimentacyjnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego z zebranego materiału dowodowego wynika, że ten obowiązek alimentacyjny nie został zniesiony sądownie i właściwie cały czas trwał. Mało tego cały czas był wykonywany, albowiem K. W. nie tylko, że miała zasądzone alimenty od swojego byłego męża, to w dodatku cały czas je otrzymywała na skutek prowadzonej egzekucji ze świadczenia byłego męża.

Zgodnie z treścią art. 60 § 1 i 3 kro małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, który znajduje się w niedostatku może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz

możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Gdy zobowiązany jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia obowiązek ten wygasa także z upływem 5 lat od orzeczenia rozvodu, chyba, że ze względu na wyjątkowe okoliczności Sąd na żądanie uprawnionego przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Zgodnie zatem z zasadą wyrażoną w art. 60 § 3 zdanie drugie kro obowiązek alimentacyjny pomiędzy byłymi małżonkami wygasa zasadniczo po upływie 5 lat od orzeczenia rozvodu. Jednakże przewidziany w powyższym artykule termin pięcioletni dotyczy sytuacji, gdy zobowiązanym jest do alimentacji małżonek, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia. Natomiast, jeżeli zobowiązanym jest małżonek winny rozkładu pożycia to ograniczenie czasowe nie obowiązuje. Termin pięcioletni, o którym mowa w powyższym przepisie dotyczy wyłącznie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego rozwiedzionego małżonka, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia. Przy czym należy podkreślić, że obowiązek ten także nie wygasa automatycznie mimo upływu pięcioletniego okresu liczonego od orzeczenia rozvodu, a wymaga wytoczenia powództwa na podstawie artykułu 138 kro. Jeśli treść wyroku rozwodowego daje podstawę do dochodzenia, obniżenia alimentów nie tylko rozwodowego ale i innego wyroku zasądającego rentę alimentacyjną na rzecz byłego małżonka bądź ustalenia, że obowiązek alimentacyjny wygasł. Tak też stwierdził Sąd Najwyższy w swoim orzeczeniu z dnia 08 grudnia 1986 r. w sprawie III CRN 331/86 oraz z dnia 26 lutego 1970 r. w sprawie III CZP 109/69.

Taka regulacja prawna obowiązku alimentacyjnego została zaaprobowana przez Trybunał Konstytucyjny, który wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2006 r. w sprawie SK 5704 opublikowanym w zbiorze orzecznictwa trybunału z 2006 r., pod nr 4, pod poz. 43 stwierdził, że art. 60 § 3 kro w zakresie, w jakim stanowi, że wynikające z art. 60 § 1 tegoż kodeksu obowiązki dostarczania przez rozwiedzionego małżonka, który został uznany za winnego rozkładu pożycia środków utrzymania drugiemu rozwiedzionemu małżonkowi nie wygasa wskutek upływu czasu jest zgodne z art. 64, w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest nakazem urzeczywistnienia zasad sprawiedliwości społecznej wyrażonym w art. 2 Konstytucji.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd I instancji uznał, że obowiązek alimentacyjny S. S. ustalony wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 15 listopada 1996 r. na rzecz byłej żony nie wygasł, ponieważ zmarły małżonek został uznany za winnego rozkładu pożycia i w tym wypadku do obowiązku dostarczenia środków utrzymania byłemu małżonkowi nie znajduje zastosowania termin pięcioletni przewidziany w art. 60 § 3 kro.

Jak wynika z przeprowadzonego postępowania dowodowego w przedmiocie zniesienia obowiązku alimentacyjnego nie zapadło żadne orzeczenie. Z przedłożonej przez ubezpieczoną dokumentacji a także z akt rentowych zmarłego wynika, że cały czas toczyło się postępowanie egzekucyjne zmierzające do wyegzekwowania należnych ubezpieczonej alimentów po zmarłym byłym mężu.

W ocenie Sądu Okręgowego K. W. spełnia wszystkie warunki do tego, żeby pobierać rentę po zmarłym mężu i dlatego uznając jej odwołanie za uzasadnione, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku.

Sąd ten wyjaśnił również, że zgodnie z art. 129 § 2 ustawy emerytalnej, jako datę początkową przyznanego prawa do świadczenia wskazał datę śmierci zmarłego, ponieważ jak wynika z akt rentowych S. S. zmarł w dniu (...), zaś wniosek został złożony do ZUS we wrześniu 2014 r., a zatem zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy emerytalnej prawo do renty przysługuje od dnia śmierci uprawnionego do emerytury w tym przypadku.

W przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, zgodnie z treścią artykułu 118 ust. 1 lit. a ustawy emerytalnej, orzekł jak w pkt 2 sentencji wyroku uznając, że organ ten miał prawo do przedstawienia własnej oceny stanu prawnego i w oparciu o tę ocenę wydał zaskarżoną decyzję.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżając ten wyrok w części ustalającej prawo do renty rodzinnej za okres od dnia 15 kwietnia 2014 r. do dnia 14 sierpnia 2014 r. oraz zarzucając

mu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 129 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.).

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy dokonał streszczenia postępowań: administracyjnego i sądowego pierwszoinstancyjnego w niniejszej sprawie, powołał treść przepisów art. 129 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej oraz wskazał, że orzekając o prawie K. W. do renty rodzinnej od dnia 15 kwietnia 2014 r. Sąd I instancji nie wziął pod uwagę treści art. 129 ust. 2 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym prawo do renty rodzinnej ubezpieczona mogła nabyć od dnia zgonu byłego małżonka, tj. od dnia (...).

Skarżący nie kwestionował natomiast samego rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa ubezpieczonej do wnioskowanego świadczenia.

W konkluzji apelacji organ rentowy wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku w części zaskarżonej, ewentualnie
- 2) uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy celem ponownego rozpoznania.

Pismem procesowym z dnia 20 sierpnia 2015 r., w uzupełnieniu braków formalnych apelacji, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie K. W. prawa do renty rodzinnej po zmarłym S. S. od dnia (...).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie poprzez zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie K. W. prawa do renty rodzinnej od dnia (...).

Spór w przedmiotowej sprawie koncentruje się na kwestii, czy w okresie od dnia 15 kwietnia 2014 r. do dnia 14 sierpnia 2015 r. ubezpieczona spełnia przesłanki do przyznania jej renty rodzinnej po zmarłym S. S..

Stosownie do art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., nazywanej dalej ustawą emerytalną) w razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

W myśl art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2 (który nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie).

W niniejszej sprawie nie jest przedmiotem sporu ani nie budzi wątpliwości, że K. W. jako małżonka rozwiedziona w chwili śmierci S. S. osiągnęła wiek powyżej 50 lat oraz miała w dniu śmierci byłego męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem, a zatem spełniała na ten dzień przesłanki ustalenia jej prawa do renty rodzinnej z art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) S. S. (k. 10 akt ren. ZUS) ubezpieczona zgłosiła w dniu 18 września 2014 r. (k. 1-8 akt ren. ZUS), a zatem w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła jego śmierć.

Tym samym, zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy emerytalnej, rentę rodzinną po S. S. należało wypłacić wnioskodawczyni od dnia jego śmierci, tj. od dnia (...).

Zasadnie zatem apelujący zarzuca, że Sąd I instancji ustalając K. W. prawo do renty rodzinnej po zmarłym S. S. w okresie od dnia 15 kwietnia 2014 r. do dnia 14 sierpnia 2014 r. naruszył art. 129 ust. 2 ustawy emerytalnej (w zw. z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej).

W związku z powyższym, uznając apelację organu rentowego za zasadną, działając na mocy art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł, jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu – kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym w niniejszej sprawie, na mocy art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 108 § 1 k.p.c., § 2 ust. 1 i 2, § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.), Sąd ten orzekł jak w pkt II sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba-Klilian